

Umman 2015

Cahit elik

[Arş. Gör., Sakarya Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü]

Özet

2015 yılı boyunca düşüşte olan ham petrol varil fiyatının 21 Aralık tarihinde son 11 yılın en düşük seviyesi olan 36,17 dolar seviyesine gerilemesi, ülke gelirlerinin %79 oranında petrolden sağlandığı Umman ekonomisini ciddi şekilde etkilemiştir. Sultan Kabus'un Almanya'daki başarılı tedavi sürecinin ardından ülkeye dönüşü ve Şura Meclisi seçimleri iç politikadaki ana gelişmeler olmuştur. Kabus yönetiminin son yıllarda izlediği aktif ve bağımsız dış politikaya uygun olarak Yemen ve Suriye'deki arabuluculuk girişimleri dış gündemi meşgul etmiştir. Daha geniş bir açıdan bakıldığında ise 2015 yılında petrol fiyatları sadece ekonomik alanda değil iç ve dış politika alanlarında da belirleyici rol oynamıştır.

Anahtar Kelimeler: Umman | 45. Ulusal Gün | Şura Meclisi | Dış Politika | Arabuluculuk

Oman 2015

Abstract

On December 21, crude oil barrel prices that were in constant decline throughout 2015, fell to the lowest level since the last 11 years, namely down to 36.17 dollars what drastically affected the economy of Oman where oil revenues constitute 79 percent of total revenues. The return of Sultan Qaboos to his country after a successful treatment process in Germany, and the Majlis Shura elections were the main developments in domestic policy. Parallel to the active and independent foreign policy that the Qaboos Administration has followed during recent years, mediation initiatives in Yemen and Syria have occupied the external agenda in general. Looking from a broader perspective, in 2015, oil prices played a decisive role, not only in the country's economy, but also in domestic and foreign policy fields.

Keywords: Oman | 45th National Day | Majlis Shura | Foreign Policy | Mediation

İç Politika

2015 yılında iç politika gündeminin en önemli olayı 8 aydır tedavi için Almanya’da bulunan Sultan Kabus’un Mart ayında ülkesine geri dönmesi olmuştur. Sultan’ın, sağlık sorunları nedeniyle yurtdışında bulunduğu sürede ülkede görece siyasi bir boşluk oluşmuş, devam eden yatırımlar ve yasal düzenlemeler gibi önemli karar alma süreçlerinde yavaşlamalar görülmüştü.¹ Yılın diğer önemli iç politika olayı ise Arap Baharı gelişmelerine bağlı olarak 2011 yılında yetkileri artırılan Şura Meclisi için Ekim ayında yapılan seçimler olmuştur. Gelirlerin azaldığı ve mali yapıya yönelik endişelerin arttığı bir dönemde gerçekleştirilen seçimler sonrasında Meclis yoğun bir ekonomi gündemi ile karşı karşıya kalmıştır.

Sultan Kabus’un Dönüşü ve 45. Ulusal Gün

1970’te başlayan iktidarının 45. yılına girerken Kabus’un “sağlığına kavuşmuş olarak” ülkesine dönmesi siyasi ve toplumsal açıdan önemli bir moral kaynağı olmuştur.² Dolayısıyla, Kasım ayında yapılan 45. Ulusal Gün kutlamalarının ehemmiyeti her zamankinden fazla olurken verilen mesajlarda özellikle ülkenin 45 yılda kat ettiği mesafeye ve geçirdiği önemli dönüşüm süreçlerine vurgu yapılmıştır. 2015 Yaşam Kalitesi İndeksi’nde dünyada 7. sırada olan Umman’ın yakaladığı başarıda eğitim ve sağlık sektörlerinde yapılan yatırımların payı büyüktür.³ 1970 yılında sadece 3 okul ve 2 hastane bulunan ülkede günümüzde 1500’ün üzerinde okul, 250’nin üzerinde hastane ve sağlık merkezi bulunmaktadır. Bu süre zarfında 49,3 olan ortalama yaşam süresi 76,6’ya yükselmiştir. Aynı dönemde kişi başına düşen milli gelir ise 413 dolardan 19.000 dolar seviyesine ulaşmıştır.⁴ Umman, Birleşmiş Milletler (BM) Sürdürülebilir Kalkınma Çözümleri Ağı’nın 2015 Mutluluk Seviyesi

Raporu'nda Arap ülkeleri arasında 2., dünya genelinde ise 22. sırada yer almıştır.⁵ Uzun süreli siyasi istikrar ve son birkaç yıla kadar sağlanan yüksek petrol gelirleri ile önemli gelişim kaydeden ülkede Kabus sonrası dönemde yeni sultanın kim olacağı iç politikadaki en büyük belirsizlik konusudur.

Şura Meclisi Seçimleri

1991 yılında oluşturulan Şura Meclisi'nin 8. dönem seçimleri 25 Ekim'de yapılmıştır. 21 yaşını dolduran her vatandaşın oy kullanma hakkına sahip olduğu ülkede 20'si kadın 590 aday 85 koltuk için yarışmıştır. Adayların seçim kampanyalarında reformlar, yolsuzlukla mücadele ve gençlerin karar alma süreçlerine dâhil edilmesi gibi konular ön plana çıkmıştır.⁶ Katılım oranının %56,6'da kaldığı seçimlerde sadece bir kadın aday seçilme başarısı göstermiştir. Bir önceki seçimdeki katılım oranı (%76) ile kıyaslandığında gözlenen düşüş vatandaşların seçime ilgisinin azaldığı şeklinde yorumlanmıştır.⁷ Şura Meclisi ve Devlet Meclisi'nden oluşan Umman Konseyi danışma niteliğindeki rolü ile günlük siyasi gündem konularıyla ilgilenirken, savunma ve dışişleri gibi alanlar Sultan Kabus'un kendi tasarrufu altındadır.⁸

Şura Meclisi, seçimlerden sonra önemli bir karar alarak kurumlar gelir vergisini yükseltmiştir. Nitekim yıl içinde Maskat yönetimine uluslararası kuruluşlardan borç yükünde artış ve mali disiplinde bozulma ihtimallerine karşı uyarılar gelmişti. Umman Konseyi tarafından onaylanırsa halen %12 olan kurumlar gelir vergisi %15 seviyesine yükseltilecektir. Petrol ve doğalgaz endüstrisine dayalı şirketlerde bu oran %35 olarak belirlenmiştir. Daha önce belirli şartları taşıyan şirketlere yönelik uygulanan vergi muafiyetine ise son verilecektir.⁹ Tasarruf tedbirleri ve gelirlerin artırılmasına yönelik çalışmaların yakın gelecekte Meclis gündemini meşgul etmesi beklenirken, petrol ürünlerine uygulanan sübvansiyonlarda (yıllık 2,34 milyar dolar) kademeli olarak kesintiye gidilmesi bu alanda atılabilecek önemli adımlardan biri olarak öne çıkmaktadır.¹⁰

Ekonomik Gelişmeler

2014 yılının ortalarından itibaren düşüş gösteren ham petrol fiyatlarının yeni yılda ne şekilde bir rota izleyeceği sorusu birçok Körfez ülkesinde olduğu gibi Umman'da da ekonomi politikalarının temel belirleyicisi olmuştur. Bu durumun özellikle bütçe planlaması, yatırımlar, yerli işgücü istihdamı ve ekonominin çeşitlendirilmesi gibi temel konulara etkisi daha fazla hissedilirken ülkenin son yıllarda artan turizm gelirlerine etkisi sınırlı kalmıştır.

Bütçe

Petrol gelirlerinin toplam gelirler içindeki payının yaklaşık % 79 olduğu ülkede 2015 yılı bütçesi planlanırken petrolün yıllık ortalama varil fiyatı 75 dolar olarak hesaplanmıştır.¹¹ 36,5 milyar dolar kamu harcaması ve 30 milyar

dolar kamu geliri bekleyen 2015 bütçesinin 6,5 milyar dolar açık vereceği öngörülmüştür. Bütçeden savunma ve güvenlik için 10 milyar dolar, diğer bakanlıklar için 13 milyar dolar, yatırımlar için ise 8,5 milyar dolar ayrılmıştır. Ülke gelirlerini çeşitlendirmeye çalışan Maskat yönetimi yatırımların yarısından fazlasını petrol ve doğalgaz dışındaki alanlara yapmayı hedeflemiştir.¹²

Dünya Bankası'nın sene başında Körfez İşbirliği Konseyi (KİK) üye ülkelerinin 2015 yılı büyüme tahminlerine yer verdiği raporda Umman için %5'lik bir büyüme beklenmektedir. Bu oran KİK üyeleri için öngörülen ortalama büyüme beklentisinin (%3,3) oldukça üzerindedir.¹³ Buna karşın Uluslararası Para Fonu (IMF) Körfez ülkeleri arasında en fazla bütçe açığını (%16,4) Umman'da beklemektedir.¹⁴ IMF Umman Misyon Şefi Prasad yılın ilk çeyreğinde ülkeye yaptığı ziyarette başta petrol ürünleri olmak üzere çeşitli alanlarda uygulanan sübvansiyonların kaldırılması ve kamu üzerindeki maaş yükünün azaltılması gerektiğini belirtmiştir. Borç yükünün ve mali disiplinin geleceğine yönelik bu ilk ciddi uyarı, 2011 yılında Arap Baharı gelişmelerine paralel olarak kamu kadrolarında ve kamu harcamalarında önemli artışların yaşandığı ülkede, harcamaların azaltılmasına ve alternatif gelir kaynaklarının oluşturulmasına yönelik seslerin yükselmesine neden olmuştur.¹⁵

Umman Merkez Bankası'nın ilk çeyrek raporuna göre ilk üç ayda kamu harcamaları geçen yıla göre değişmezken kamu gelirlerinde %23,9 oranında bir gerileme yaşanmıştır.¹⁶ Veriler senenin geri kalanının bütçe açısından kolay geçmeyeceğinin habercisi olurken 3. çeyrek verilerine göre gerileme %35,9'a ulaşmıştır. Böylelikle yıl sonuna 3 ay kala 7,6 milyar dolar açık veren bütçe 6,5 milyar dolarlık yıl sonu hedefini aşmıştır.¹⁷ Nitekim yıl sonu rakamlarında bütçe açığı 11,7 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir.¹⁸ Oluşan açığın en büyük nedeni petrol fiyatlarındaki düşüş ve buna bağlı olarak gelirlerdeki azalma olmuştur. 2015 yılı ortalama ham petrol varil fiyatı 56,45 dolar olarak gerçekleşirken Umman'ın sene başındaki tahmini (75 dolar) bu fiyatın oldukça uzağında kalmıştır.¹⁹

Kamu gelirlerindeki ciddi erimeye rağmen harcama kalemlerinde belirgin bir kesintiye gidilmemesi bütçe üzerindeki yükü artırmıştır. Dolayısıyla 2015, devletin yatırımlara desteğini sürdürdüğü ancak bütçe dengelerinin korunmasında oldukça zorlandığı bir yıl olmuştur. Bu durum, petrol fiyatlarındaki düşüşün kalıcı olması halinde, 2016 yılının da kolay geçmeyeceğine işaret etmektedir.

Yatırımlar

Ülke ekonomisinin kalkınması ve rekabetçi bir yapı kazanmasında büyük önem atfedilen yatırımlara ekonominin daraldığı bir dönemde hız kesmeden devam edilirken bütçeye getireceği yükü azaltmak için iç ve dış borçlanmanın yanı sıra ülkenin dolar rezervlerinin devreye sokulması kararlaştırılmıştır.²⁰ Petrol gelirlerine bağımlılığı %9 seviyelerine kadar düşürüp ekonomide çeşitliliği sağlamak ve yeni istihdam alanları yaratmak amacıyla oluşturulan

“Vizyon 2020” hedeflerine uygun olarak petro-kimya sanayi, plastik sanayi, transit ticaret, lojistik ve turizm gibi alanlarda yatırımlar devam etmiştir.²¹

Bunlardan 6,4 milyar dolara mal olması öngörülen Liva Plastik Endüstri Kompleksi Projesi kapsamında 15 anlaşma Aralık ayında imzalanarak ülkede ilk defa polietilen ve polipropilen üretilmesinin önu açılmıştır. 2019’da tamamlanması planlanan proje ile özellikle imalat sanayinin büyük gelişim göstermesi beklenmektedir.²² Yine Aralık ayında ülkenin ve bölgenin en önemli limanlarından olan Salalah limanında yeni rıhtım duvarı ve genel kargo bölümü genişletme çalışmalarına başlanarak Salalah Serbest Bölgesinin uluslararası ticarete dünya limanlarıyla rekabetinin güçlendirilmesi hedeflenmiştir.²³ Ülkenin 2. büyük şehri olan Salalah’ta ayrıca 45. Ulusal Gün etkinlikleri kapsamında Salalah Havaalanı’nın resmi açılışı yapılmıştır. Yaklaşık 1 milyar dolara mal olan ve 4 yılda tamamlanan havaalanı şehrin yatırım ve turizm potansiyelini artırmıştır.²⁴ Yıl içinde tamamlanan önemli altyapı projelerinden bir diğeri Suudi Arabistan ile Umman Sultanlığı arasında yapılan ilk karayolu bağlantısı olmuştur. Yeni karayolu ile ilk defa iki ülke arasında doğrudan bağlantı sağlanarak daha önce Birleşik Arap Emirlikleri üzerinden yapılan karayolu taşımacılığı 800 kilometre kadar kısalmıştır.²⁵ Ülkenin en önemli limanlarından Sohar limanındaki çalışmalar da tamamlanarak C terminali tam kapasiteye çıkarılmıştır. Endüstri sektörüyle ön plana çıkan liman dünyanın en büyük konteyner gemilerini ağırlayacak seviyeye ulaşmıştır.²⁶ Son 10 yıldaki yatırımlar dikkate alındığında Sohar Serbest Bölgesine yapılan toplam yatırım miktarı 21 milyar dolara ulaşmıştır.²⁷

Sultanlığın devam eden yatırımları arasında en fazla önem verdiği proje olan Duqm Özel Ekonomi Bölgesi aynı zamanda Körfezin en büyük 7 limanından birine sahiptir. Özel ekonomi bölgesinde şu ana kadar 4,5 milyar dolar tutarında toplam 33 proje tamamlanmış durumdadır. Kentsel gelişim ve sürdürülebilir kalkınma açısından önem arz eden bölgede halen hazırlık, planlama, teklif ve inşaa aşamalarında toplam 57 proje bulunmaktadır.²⁸ Sultanlığın özel önem attığı ikinci proje ise yukarıda bahsi geçen tüm yatırımlara değer ve işlevsellik katacak olan ulaşım ağının geliştirilmesi projesidir. Çalışmaları devam eden 1.646 kilometrelik yeni karayolu ağına ilaveten 2.135 kilometre uzunluğunda yeni bir demiryolu ağı inşası için etap çalışmalarına yıl içinde başlanmıştır. Yaklaşık 7 milyar dolar kaynak ayrılan ulaşım projeleri tamamlandığında ülkedeki önemli limanlar, şehirler, serbest bölgeler ve turizm alanları birbirine bağlanmış olacaktır.²⁹

2016-2020 yıllarını kapsayan 9. Beş Yıllık Kalkınma Planı’nda vatandaşların hayat standartlarını geliştirmek amacıyla yatırımların sosyal yönlerine ağırlık verilmiştir. Nitekim halen üzerinde çalışmaların yapıldığı “Vizyon 2040” hedeflerinin de bu doğrultuda hazırlandığı görülmektedir.³⁰ Maskat yönetimi ekonomiyi çeşitlendirmeye yönelik yatırımların ve ileriye dönük projelerin devam edeceği noktasında iş dünyasına kuvvetli bir mesaj vermektedir. Ancak bütçe açıklarına pek alışık olmayan ülkede petrol fiyatlarının seyrî projelerin geleceğini etkileyecektir.

İstihdam

Petrol fiyatlarındaki düşüşe bağlı olarak 2105 yılında ekonomi gündemini meşgul eden bir diğer konu Umman işgücü piyasasında yaşanan gelişmelerdir. Ağustos ayı verilerine göre 4,22 milyona ulaşan ülke nüfusunun 1,86 milyon kadarını ülkede yaşayan yabancılar oluşturmaktadır.³¹ Umman vatandaşlarının ağırlıklı olarak kamuda istihdam edildiği ülkede işsizlik son 10 yılda %7,8 seviyesinden küçük düşüşler göstererek 7,2 seviyesine kadar gilemekle birlikte bu oran KİK üyeleri arasında hala en yüksek seviyedir.³²

Umman Hükümeti'nin öncelikli konuları arasında yer alan Ummanlılaştırma, ülkedeki yabancı işgücünün eğitilmiş yerli işgücü ile değiştirilmesini hedeflemektedir. 1988 yılında kabul edilen işgücünün ulusallaştırılması programı çerçevesinde özel sektörde %67 oranında yerli işgücü istihdamı sağlanması kararlaştırılmıştır.³³ Bu amaçla yabancı işgücünün özel sektör içindeki payının kademeli olarak düşürülerek halen yıllık 50.000 civarındaki yerli işgücü talebi için fırsatlar oluşturulmaya çalışılmıştır. Ancak son verilere göre 206.054 Ummanlı'nın çalıştığı özel sektörde Ummanlılaştırma oranı %14 olmuştur.³⁴ Tüm teşviklere rağmen çalışma koşulları, tatiller, maaş düzeyi ve emeklilik hakları gibi nedenlerle ülke vatandaşlarının öncelikli tercihi kamu sektörü olmuştur.

Petrol fiyatlarının Ummanlılaştırma hedeflerine de olumsuz yansımaları olmuştur. Yaklaşık 20.000 Ummanlı'nın çalıştığı petrol ve doğal gaz sektöründe 2015 yılında işten çıkarılanların sayısının 1.500 civarında olduğu, yıl sonunda ise bu rakamın 2.300'e ulaşacağı tahmin edilmektedir.³⁵

Umman vatandaşları için yaklaşık 840 dolar olarak belirlenen asgari ücret uygulamasına karşın yabancı işgücü için belirlenmiş bir asgari ücret bulunmadığı ülkede,³⁶ işten çıkarmalar sonrasında denetimlerini artıran hükümet yasadışı yollarla ülkede bulunan 16.000 işçiye sınır dışı etmiştir. 2010 yılından bu yana yasadışı işçi sayısının iki katına çıktığı ülkede halen 50.000 yasadışı çalışanın olduğu tahmin edilmektedir.³⁷ İşçi sendikalarının yabancı işgücü için asgari ücret belirlenmesi talebinin³⁸ yabancı işçilerin haklarını koruma altına alacağı gibi hükümetin Ummanlılaştırma politikasına da katkı sağlayacağı beklenmektedir.

Turizm

Turizm Bakanlığı ülkenin geleneksel misafirperverliği ile tarihsel, kültürel ve doğal mirasını yansıtmak bakımından turizmi önemli ve sürdürülebilir bir sosyo-ekonomik sektör olarak görmektedir.³⁹ Yıl içerisinde hazırlanmaya başlanan Ulusal Turizm Stratejisi'nin (2015-2040) iki ana hedefi turizmin Gayri Safi Yurtiçi Hasılaya (GSYH) katkısını artırmak ve ülke vatandaşları için yeni iş fırsatları oluşturmaktır. Bunun yanında turizmde rekabet gücünü artırmak, mevcut yatırım fırsatlarını belirlemek ve Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri (KOBİ) turizmle buluşturmak gibi hedefler konulmuştur.⁴⁰ Turizm Bakanı Ahmet bin Nasir el-Mahrazi 45. Ulusal Gün sebebiyle düzenlenen bir etkinlikte

verdiği ropörtajda 2014 yılında turizmden elde edilen gelirlerin 1,9 milyar dolara yaklaştığını belirterek turizmin ülkedeki gelir kaynaklarının çeşitliliğinin artırılmasında öncü rol oynadığını vurgulamıştır.⁴¹

Dünya Seyahat ve Turizm Konseyi'nin raporuna göre 2015 yılında Umman'da seyahat ve turizm alanlarında yatırımların %10, buna bağlı istihdamın ise %11 artması beklenmektedir. Bu oranlarla Umman 184 ülke arasında 2. sıradadır. Konseyin 2015-2025 yıllarını kapsayan uzun vadeli tahminlerine göre turizmin GSYH'ye, işsizliğe ve yatırımlara yüzdelik katkısı sıralamasında Umman dünyada ilk 20'de yer alacaktır.⁴² Global Muslim Travel Index tarafından yapılan bir araştırmada da Umman Müslüman turistlerce en çok tercih edilen 100 ülke arasında 7. sırada yer almaktadır.⁴³ Araştırma ve raporlar ülkenin sahip olduğu turizm potansiyelini ortaya koyarken ekonomide çeşitliliği sağlama noktasında turizmin daha fazla rol oynayabileceğine işaret etmektedir.

Dış Politikada Arabuluculuk Girişimleri

2015 yılında Umman Sultanlığı'nın dış politikasının geleneksel çizgide (komşularla iyi ilişkiler geliştirilmesi, dışa dönük uluslararası bakış, ikili ilişkilerde pragmatist yaklaşım, işbirliği ve barış ekseninde güvenlik ve istikrar arayışı⁴⁴) seyrettiği görülmekle birlikte gündemi ağırlıklı olarak meşgul eden konu Yemen Krizi'ne çözüm bulma arayışları olmuştur.

Yemen Krizi

Eylül 2014'te Husi isyancıların başkent Sana'yı ele geçirmesiyle derinleşen Yemen Krizi, 25 Mart 2015'te Suudi Arabistan öncülüğünde başlatılan hava saldırılarıyla yeni bir boyut kazanmıştır. Umman, ülkeyi terk etmek durumunda kalan Cumhurbaşkanı Hadi'nin tekrar göreve gelmesi ve ülkede düzenin yeniden sağlanması amacıyla başlatılan hava saldırılarında diğer KİK üyelerinden farklı bir tavır sergileyerek operasyonlarda yer almamıştır.⁴⁵ Umman Dışişleri Bakanı Yusuf bin Alevi Umman'ın bir "barış ülkesi" olduğunu hatırlatarak bir yandan askeri harekâtın içinde yer alıp bir yandan da barıştan söz edemeyeceklerini belirtmiştir.⁴⁶

Maskat yönetiminin Yemen'deki çatışmalara barışçıl bir çözüm bulmak amacıyla arabuluculuk rolü üstlenmesi Umman'ın geleneksel dış politikasının devamı niteliğindedir. Son olarak İran nükleer müzakerelerinin başarıyla sonuçlanarak Temmuz ayında anlaşmaya varılmasının arka planında tarafları buluşturan Umman, Yemen Krizinin çözümüne yönelik ilk ciddi girişimi ise Mayıs ayı sonunda Amerikalı yetkililer ile Husileri bir araya getirmesi olmuştur. Maskat'ta gerçekleşen görüşmelere Yemen hükümetini temsilen katılan olmamıştır.⁴⁷ Amerikalı yetkililer ile Husiler arasındaki bu ilk karşılaşma Husilerce alıkonulan Amerikalı gazeteci Casey Coombs'un 1 Haziran'da serbest bırakılmasından hemen önce gerçekleşmiştir. Amerika'nın Ortadoğu

ilişkilerinden sorumlu yüksek diplomatı Anne Patterson görüşmelerde Husileri Cenevre’de düzenlenecek barış konferansına katılmaya ikna etmeye çalışmıştır.⁴⁸

Ekim ayında ise BM Yemen Özel Temsilcisi İsmail Şeyh Ahmet, Husilerin BM öncülüğünde bir barış planını kabul edeceklerini duyurmuştur. Barış planının Eylül ayında Umman’da yapılan görüşmeler sonucunda ortaya çıktığı belirtilmiştir.⁴⁹ Aralık ayında taraflarla Maskat’ta tekrar bir araya gelen Şeyh Ahmet, görüşmelerde Yemen hükümet yetkililerinin de yer almasını sağlamıştır. Nitekim Eylül ayında Yemen hükümeti Husi isyancıların BM Güvenlik Konseyi’nin almış olduğu ve Husilerin silah bırakarak ele geçirdikleri bölgelerden çekilmesini öngören 2216 sayılı kararını kabul etmedikçe barış görüşmelerinde yer almayacağını ilan etmişti.⁵⁰ Umman bu zorlu süreçte tarafları bir araya getirebilen ender bölge ülkelerinden biri olarak öne çıkmıştır.

İnsani yardım noktasında da aktif rol oynayarak 400 civarında Yemenli yaralıyı Maskat ve Salalah’taki hastanelerde ağırlayan Umman Sultanlığı 200 civarında yaralıyı daha kabul etmeye hazırlanmaktadır. Bunun haricinde Umman, Yemen Krizi’nden kaynaklı Nisan ayından beri 48 farklı ülkeden 5.000’in üzerinde göçmeni topraklarına kabul etmiştir.⁵¹ Yaşanan gelişmeler göz önüne alındığında Umman, Yemen konusundaki tüm zorluklara rağmen dikkatli ve titiz çalışarak taraflar arasında hassas bir denge kurmaya çalışmaktadır. Sultanlığın KİK üyelerinden farklı bir tavır sergileyerek Yemen’e yönelik hava operasyonlarında yer almaması aynı zamanda bu dengeyi koruma çabası olarak da yorumlanabilir.

Suriye Krizi

Sultan Kabus’un bölgesel barış ve istikrarın sağlanmasına yönelik dış politikası paralelinde Maskat yönetimi Suriye’de devam etmekte olan çatışmalarda da arabulucu olabileceğinin sinyallerini vermiştir. Suriye Dışişleri Bakanı Velid el-Muallim Ummanlı mevkidaşı Alevi’nin daveti üzere Ağustos ayında Umman’a bir ziyaret gerçekleştirmiştir. Böylelikle el-Muallim Suriye’de halk ayaklanmalarının başladığı tarih olan 2011’den bu yana ilk defa bir Körfez ülkesini ziyaret etmiştir. İkili ilişkilerin yanı sıra bölgesel meselelerin de ele alındığı görüşmelerde Suriye’deki krize değinilerek ülkede istikrar ve toprak bütünlüğünün sağlanması noktasında ortak çaba gösterilmesi kararlaştırılmıştır.⁵² Ekim ayında gerçekleşen ikinci temasta Dışişleri Bakanı Alevi Suriye ziyaretinde Beşar Esad ile bir araya gelmiştir. İki ülke halklarının çıkarlarının korunmasına vurgu yapılan toplantıda bölgesel güvenlik ve istikrarın sağlanmasına yönelik ortak işbirliğinin devam ettirebileceği vurgulanmıştır. Bakan Alevi Suriye’nin toprak bütünlüğüne ve egemenliğine vurgu yaparak krizin çözülmesinde ülkesinin her türlü katkıyı yapmaya hazır olduğunu belirtmiştir.⁵³ Diğer Körfez ülkelerinin aksine Suriye ile ilişkilerini kesmeyen Maskat’ın İran, Suriye ve Suudi Arabistan arasında yapılabilecek potansiyel bir görüşme için ev sahibi olabileceği düşünülmektedir.⁵⁴

İran ile İlişkiler

Umman'ın KİK ülkelerinden farklı dış politika izlediği bir diğer ülke İran olmuştur. Nükleer müzakerelerin çözüme kavuşmasında etkin rol oynarak tarafları Umman'da bir araya getiren Maskat yönetimi çözümün mimarlarından biri olmuştur. Gerek Nisan ayında varılan mutabakatta, gerekse 14 Temmuz'da imzalanan uluslararası anlaşma ile konu çözüme kavuştuğunda KİK üyeleri çekincelerini bildirmişken, Dışişleri Bakanı Alevi varılan mutabakatı “tarihi bir anlaşma” olarak değerlendirmiş, bölgesel ve uluslararası barış ve istikrar açısından önemli bir aşama olarak görmüştür.⁵⁵

Maskat yönetimi yıl sonuna doğru İran ile görüşmelerini sıklaştırmıştır. Kasım ayında İran Dışişleri Bakan Yardımcısı Hüseyin Emir Abdullahiyan Maskat'ı ziyaret etmiş,⁵⁶ Aralık ayında ise Umman ve İran arasında 4. Stratejik Komite ve Siyasi Danışma görüşmeleri Tahran'da gerçekleşmiştir.⁵⁷ Görüşmelerde Suriye'deki krizin siyasi çözümü, ticari bağların güçlendirilmesi ve teröre karşı bölgede güvenlik ve istikrarın sağlanması konuları gündeme gelmiştir. Güvenlik alanında atılan ilk adım Körfez petrolünün önemli geçiş noktalarından Hürmüz Boğazı'nda İran ve Umman deniz kuvvetlerinin ortak arama ve kurtarma tatbikatı yapması olmuştur.⁵⁸ Ticari alanda ise 2014 Mart ayında varılan doğalgaz anlaşmasının bir an önce hayata geçirilmesi için çalışmaların hızlandırılması kararlaştırılmıştır. 25 yıllık süre boyunca Umman'a doğalgaz akışı öngören ve ekonomik değeri yaklaşık 60 milyar doları bulan anlaşmada İran tarafındaki fizibilite çalışmalarına başlanmıştır.⁵⁹

Sonuç

2015 yılı Umman'da ekonomi politikalarının ön planda olduğu bir yıl olmuştur. Petrol fiyatlarındaki dramatik düşüşe ve kamu gelirlerindeki azalmaya rağmen Maskat yönetimi yürütülen yatırımlara ve önemli altyapı projelerine desteğini devam ettirmiştir. Bu durum beraberinde rekor bütçe açığı beklentisi getirerek iç politik gelişmelerin de temel belirleyicisi olmuştur.

İktidarının 45. yılını yaşayan Sultan Kabus'un 8 ay süren tedavisi sonrası sağlığını geri kazanmış olarak ülkesine dönmesi iyimser bir hava oluşturmuştur. Bu iyimserlik geleceğe yönelik siyasi belirsizliği bir süre ortadan kaldırsa da bütçe dengelerinin bozulması, mali disipline yönelik endişelerin oluşması, yeni gelir kaynakları ve borçlanma ihtiyacı gibi meseleler ekonomik belirsizliklerin önünü açmıştır. Dolayısıyla Kasım ayında yapılan seçimlerden sonra oluşan yeni Şura Meclisi'ni yoğun bir gündem beklemektedir. 9. Beş Yıllık Kalkınma Planı'nın şekillendiği ve “Vizyon 2040” hedeflerinin konuşulduğu bir dönemde petrole bağımlılığın azaltılması ve gelir kaynaklarında çeşitliliğin sağlanması hayati önem arz eden konular olarak öne çıkmaktadır.

Son olarak, bölgede istikrar ve barışın ticari ilişkilere ve turizme sağlayacağı katkının farkında olan hükümet, aktif ve tarafsız dış politika geleneğine de uygun olarak, Yemen'de yaşanan krizde arabuluculuk rolü üstlenerek tarafları Maskat'ta bir araya getirmiştir. Ayrıca, Suriye ile yaptığı siyasi temas-

larda da benzer bir rolü üstlenebileceğinin sinyallerini vermiştir. Umman'ın Yemen ve Suriye'deki adımlarının başarıya ulaşp ulaşmayacağı henüz bilinmemekte, ancak görülen odur ki Maskat yönetimi sahip olduğu yumuşak güç unsurlarını öne çıkararak diplomasi alanındaki etkinliğini devam ettirmek istemektedir.

Kronoloji

- **21 Ocak:** Umman Petrol Bakanı Muhammed Hamad el-Rumhy Kuveyt'te katıldığı bir konferansta OPEC'in üretim politikasını sert bir şekilde eleştirdi. 2014 ortalarından itibaren düşüş gösteren petrol fiyatlarına karşı Umman ilk defa resmi ağızdan OPEC kararlarından rahatsızlığını duyurdu.
- **23 Mart:** Tedavi için Almanya'da bulunan Sultan Kabus 8 aylık sürenin ardından ülkesine geri döndü. Halk tarafından sevilen ve iktidardaki 45. yılını kutlayan sultanın resmi bir varisi bulunmazken yokluğunda önemli karar alma süreçlerinde yavaşlamalar görülmüştü.
- **26 Mayıs:** İran Dışişleri Bakanı Muhammet Cevat Zarif Umman'ı ziyaret etti. İki ülke arasında Umman Denizi'nde deniz sınırlarının belirlenmesine yönelik bir anlaşma imzalandı.
- **6 Ağustos:** Suriye Dışişleri Bakanı Velid el-Muallim Umman'a bir ziyaret gerçekleştirdi. Muallim halk ayaklanmalarının başladığı 2011'den bu yana ilk defa bir Körfez ülkesini ziyaret etmiş oldu.
- **25 Ekim:** Umman'da 8. dönem Şura Meclisi seçimleri yapıldı. 85 koltuklu meclise bir kadın aday girerken seçimlere katılım oranı düşük kaldı.
- **26 Ekim:** Dışişleri Bakanı Yusuf bin Alevi Suriye ziyaretinde Beşar Esad ile bir araya geldi. Bakan Alevi Suriye krizinin çözülmesinde ülkesinin her türlü katkıyı yapmaya hazır olduğunu belirtti.
- **12 Kasım:** İran Dışişleri Bakan Yardımcısı Hüseyin Emir Abdullahiyan Maskat ziyaretinde Dışişleri Bakanı Alevi ile bir araya geldi. Görüşmede bölgesel gelişmeler, Suriye'deki krizin siyasi çözümü ve 1. Viyana görüşmelerinin sonuçları ele alındı.
- **17 Kasım:** Umman Sultanlığı 45. Ulusal Gün kutlamalarını gerçekleştirdi. Sultan Kabus'un yönetime gelişinin yıldönümünde ülkenin 45 yılda kaydettiği büyük gelişim ön plana çıkarıldı.
- **22 Aralık:** İran ve Umman arasında 4. Stratejik Komite ve Siyasi Danışma görüşmeleri gerçekleşti. İki ülke dışişleri bakan yardımcılarının liderliğindeki görüşmelerde ticari bağların güçlendirilmesi ve ortak terör tehdidine karşı bölgede güven ve istikrarın sağlanması gündeme geldi.

Notlar

- 1 "Umman Sultanı Ülkesine Geri Döndü", Erişim Tarihi: 30 Aralık 2015, <http://www.ekonomi.gov.tr/...>
- 2 "Oman Sultan Returns in 'Complete Health' After Treatment in Germany", *Reuters*, 23 Mart 2015.
- 3 "Sultanate of Oman Marks 45th National Day", *Korea Times*, 17 Kasım 2015.
- 4 "45th National Day: Oman Strides Forward", *Times of Oman*, 17 Kasım 2015.
- 5 "Sultanate of Oman Marks 45th National Day", *Korea Times*, 17 Kasım 2015.
- 6 "Oman Holds Vote for Shura Council", *National*, 25 Ekim 2015.
- 7 "One Woman Elected in Oman's Shura Council Elections", *National*, 26 Ekim 2015.
- 8 "Umman Genel Ekonomi Raporu 2015", Erişim Tarihi: 30 Aralık 2015, <http://www.ekonomi.gov.tr/...>
- 9 "Oman's Shura Votes 'Yes' for a 3% Hike in Income Taxes", *Times of Oman*, 22 Aralık 2015.
- 10 "Oman 'Considers Major Reforms', Including Remittance Tax, Amid Oil Slump", *Gulf News*, 13 Ekim 2015.
- 11 "Oman's Budget Expenditure Announced", *Times of Oman*, 1 Ocak 2015.
- 12 "Umman Sultanlığı Bütçesi Açıklandı", Erişim Tarihi: 27 Aralık 2015, <http://www.ekonomi.gov.tr/...>
- 13 "World Bank Sees Oman GDP Growing 5% in 2015", *Muscat Daily*, 18 Ocak 2015.
- 14 "Umman Sultanlığı 2015 Bütçe Açığı Tahmini", Erişim Tarihi: 27 Aralık 2015, <http://www.ekonomi.gov.tr/...>
- 15 "IMF Mission Chief Tells Oman to Make 'Urgent' Progress on Cutting Subsidies", *National*, 11 Mayıs 2015.
- 16 "Oman's Government Revenue Dips 24 Percent to OMR2.4 Billion in First Quarter", *Times of Oman*, 24 Mayıs 2015.
- 17 "Oman's Budget Deficit Touches OMR2.93b", *Times of Oman*, 22 Kasım 2015.
- 18 "Oman Approves Its 2016 General Budget With Estimated Deficit of 3.3b Riyals", *Gulf News*, 1 Ocak 2016.
- 19 "Oman's Crude Oil Output Grows 4% to 358m Barrels in 2015", *Times of Oman*, 16 Ocak 2016.
- 20 "Umman Sultanlığı'nın Bütçesinde Yatırım Harcamaları", Erişim Tarihi: 27 Aralık 2015,
- 21 "Umman Genel Ekonomi Raporu 2015", Erişim Tarihi: 30 Aralık 2015.
- 22 "Orpic Signs Contracts to Build \$6.4b Liwa Plastics Complex", *Times of Oman*, 19 Aralık 2015.
- 23 "Salalah Port's General Cargo Facility Expansion to Begin on Monday" *Times of Oman*, 12 Aralık 2015.
- 24 "Salalah Airport Officially Opens in Oman", *Gulf News*, 11 Kasım 2015.
- 25 "New Saudi-Oman Highway to Reduce Distance by 800 km", *Arab News*, 10 Ekim 2015.
- 26 "Sohar Port's Container Handling Capacity to Reach 1.5 Million Twenty-foot Equivalent Units", *Times of Oman*, 3 Ağustos 2015.
- 27 "Sohar Port Industrial Area Attracts \$21 Billion Investment", Erişim Tarihi: 30 Aralık 2015, <http://projects.zawya.com/...>

- 28 "Twenty-three New Projects a Shot-in-the-arm for Duqm", *Times of Oman*, 23 Mart 2015; "Umman Duqm Özel Ekonomik Bölgesi II", Erişim Tarihi: 30 Aralık 2015, <http://www.ekonomi.gov.tr/...>
- 29 "Road and Rail Revolution in Oman", *Times of Oman*, 8 Şubat 2015.
- 30 "Sultanate of Oman Marks 45th National Day", *Korea Times*, 17 Kasım 2015.
- 31 "Sultanate's Population Exceeds 4.22mn", *Muscat Daily*, 17 Eylül 2015.
- 32 World Bank Indicators, Erişim Tarihi: 31 Aralık 2015, <http://databank.worldbank.org/data/...>
- 33 "Omanisation Programme Could Be Reassessed", Erişim Tarihi: 28 Aralık 2015, <http://www.prnewswire.com/news-releases/omanisation-programme-could-be-reassessed-499015761.html>; "Ummanda Omanizasyon Verileri", Erişim Tarihi: 18 Şubat 2015, <http://www.ekonomi.gov.tr/...>
- 34 "Submit Omanisation Plans or Face Freeze on Hiring of Expats, Ministry of Manpower Tells Private Sector", *Times of Oman*, 18 Ağustos 2015; "Ummanda Omanizasyon Verileri", Erişim Tarihi: 18 Şubat 2015, <http://www.ekonomi.gov.tr/...>
- 35 "Trade Union Leaders Urge Oman's Cabinet to Redress Grievances Swiftly", *Times of Oman*, 7 Kasım 2015; "Oman Takes Action to Stop Mass Layoffs in Oil Sector", *Gulf News*, 13 Kasım 2015.
- 36 "Expat Workers Should Get Minimum Wage in Oman", *Times of Oman*, 16 Haziran 2015.
- 37 "Oman Deports 16,000 Illegal Workers", *Gulf News*, 17 Kasım 2015.
- 38 "Expat Workers Should Get Minimum Wage in Oman", *Times of Oman*, 16 Haziran 2015.
- 39 Umman Turizm Bakanlığı, Erişim Tarihi: 27 Aralık 2015, <http://www.omantourism.gov.om/...>
- 40 "Tourism Strategy Outlines Comprehensive Vision", *Oman Daily Observer*, 9 Şubat 2015.
- 41 "Oman Tourism: Added Value Rose to OMR724 Million in 2014, Says Minister", *Times of Oman*, 16 Kasım 2015.
- 42 "Oman to See 11% Job Growth from Tourism", *Muscat Daily*, 1 Nisan 2015.
- 43 "Oman Seventh Most Favoured by Muslim Tourists", *Times of Oman*, 4 Mart 2015.
- 44 Umman Dışişleri Bakanlığı, Erişim Tarihi: 27 Aralık 2015, <https://www.mofa.gov.om/...>
- 45 "Houthis in Talks With US Officials in Oman: Yemen Govt", *Daily Star*, 31 Mayıs 2015.
- 46 "Oman Breaks from GCC on Yemen Conflict", Erişim Tarihi: 29 Aralık 2015, <http://www.al-monitor.com/...>
- 47 "Houthis in Talks With US Officials in Oman: Yemen Govt", *Daily Star*, 31 Mayıs 2015.
- 48 "U.S. Envoy Held Talks With Houthi Rebels of Yemen", *New York Times*, 2 Haziran 2015
- 49 "Yemeni Rebels Agree to UN-brokered Peace Plan", Erişim Tarihi: 30 Aralık 2015, <http://www.albawaba.com/...>
- 50 "Praise for Oman's Role as Region's Mediator", *National*, 21 Aralık 2015.
- 51 "Oman to Receive More Injured Yemenis", *Gulf News*, 18 Kasım 2015.
- 52 " Suriye Dışişleri Bakanı Muallim Umman Sultanlığı'nda", *Anadolu Ajansı*, 7 Ağustos 2015.

- 53 "President al-Assad to Omani Foreign Minister: Eliminating Terrorism Will Contribute to Success of Political Track in Syria", *Syrian Arab News Agency*, 26 Ekim 2015.
- 54 "Syria Foreign Minister in First Visit to Gulf Since Conflict", Erişim Tarihi: 1 Ocak 2016, <http://english.ahram.org.eg/...>
- 55 "Oman Welcomes Iran Framework Deal With World Powers", *Qatar News Agency*, 3 Nisan 2015.
- 56 "Amir-Abdollahian Meets Omani FM", *Mehr News Agency*, 12 Kasım 2015.
- 57 "Tehran and Muscat Can Extend Ties to Various Other Fields, Says Jawad Zarif", *Oman Daily Observer*, 23 Aralık 2015.
- 58 "Iran, Oman Hold Joint Naval Drill in Persian Gulf", *Tasnim News Agency*, 23 Aralık 2015.
- 59 "Iranian, Omani Oil Ministers Stress Expediting Gas Pipeline Project", *Tehran Times*, 22 Eylül 2015.